

POSTANOWIENIE

18 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 18 sierpnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa C. O. i M. O.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 31 stycznia 2022 r., I ACa 1034/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanego Banku od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 14 września 2021 r., zasądzającego od pozwanego na rzecz powodów kwotę 33.342,47 zł oraz 14.611,47 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 29 lipca 2020 r. do dnia zapłaty oraz oddalającego powództwo w pozostałym zakresie.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły istotne zagadnienie prawne, wyrażające się w następujących pytaniach:

1) czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą zawartą w umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej, która reguluje odesłanie do źródła

pochodzenia kursu waluty (kurs kupna i kursu sprzedaży, tzn. klauzula spreadu), przy równoczesnym uznaniu, że konsument jest związany normą, której wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty (tzw. klauzula ryzyka), powinno skutkować dokonaniem przez Sąd wykładni postanowień umowy z pominięciem klauzul spreadu, natomiast z wykorzystaniem przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c. oraz stwierdzeniem, że umowa podlega wykonaniu, z wykorzystaniem do przeliczeń kursu średniego Narodowy Bank Polski, aktualnego na dzień danej operacji finansowej?

2) czy jest zgodna z zasadami proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikającymi z Konstytucji oraz przepisów prawa unijnego, jak również z celami Dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ § 2 k.c., wykładnia polegająca na stwierdzeniu niezwiązania stron klauzulą spreadu, co ma rzekomo skutkować niezwiązaniem również klauzulą ryzyka oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje stwierdzeniem nieważności umowy?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Zagadnienia zasadzające się na tezie, że nieskuteczność „klauszuli spreadu” nie musi pociągać za sobą nieskuteczności „klauszuli ryzyka” – brakujący element bowiem może być uzupełniony w drodze wykładni postanowień umowy z wykorzystaniem przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c., a umowa podlega wykonaniu z wykorzystaniem do przeliczeń kursu średniego Narodowy Bank Polski, aktualnego na dzień danej operacji finansowej – pomijają, iż *in casu* kwestionując całościowy mechanizm indeksacyjny (klauszulę waloryzacyjną), Sąd odwoławczy zdyskwalifikował nie tylko „klauszulę spreadu”, ale również „klauszulę ryzyka”. W obszernym wywodzie wskazał w szczególności, że istotą sporu jest właśnie nałożenie na konsumentów nieograniczonego ryzyka kursowego, że postanowienie

wprowadzające do umowy kredytu ryzyko walutowe określa główne świadczenie stron i nie było indywidualnie negocjowane, że postanowienia dotyczące ryzyka walutowego i spreadu nie były sformułowane w sposób jednoznaczny i zrozumiały, że powodowie nie zostali należycie poinformowani o tym ryzyku i jego konsekwencjach, że nie można racjonalnie oczekiwać, iż zaakceptowałyby ryzyko walutowe, gdyby rzetelnie uświadomiono im jego rozmiar, i że narażenie powodów na nieograniczone wieloletnie ryzyko wzrostu zadłużenia stanowi o rażącym naruszeniu ich interesów jako konsumentów (por. s. 16-17, 19-27, 32-33, 35 uzasadnienia). Wywody skarżącego – zwłaszcza zarzucające wybiórcze usunięcia z umowy, wskutek „rzekomej abuzywności klauzuli spreadu”, niekorzystnych dla kredytobiorcy skutków powiązania z walutą obcą, przy jednoczesnym zachowaniu wszystkich korzystnych skutków takiego powiązania (w szczególności niższe oprocentowanie) - pomijają również, że Sąd Apelacyjny stwierdził *in casu*, iż po wyłączeniu klauzuli ryzyka walutowego nie jest możliwe utrzymanie kontraktu, gdyż eliminacja ryzyka walutowego z umowy prowadziłaby do niedopuszczalnego przekształcenia umowy kredytu walutowego w inny rodzaj kredytu, niezgodnie z wolą obu stron wyrażoną w dacie zawarcia umowy. Stwierdził też, że nie jest możliwe zastąpienie abuzywnej klauzuli spreadowej innymi postanowieniami na podstawie art. 56 k.c., 65 k.c., 353¹ k.c., 354 czy też art. 358 k.c., przy czym zaznaczył, iż nawet odwołanie się do art. 358 k.c. nie eliminowałoby zasadniczego problemu, tj. ryzyka walutowego wiążącego się z samym faktem związania konsumenta kredytem walutowym (por. s. 30-33 uzasadnienia).

Należy podkreślić, że w istotnym w tym miejscu ujęciu abstrakcyjnym zapatrywania Sądu odwoławczego mają silne oparcie w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego, wskazującej na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (czy wręcz sztuczność ich rozszczepienia), przesłanki i konsekwencje stwierdzenia abuzywności klauzul ryzyka walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II

CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, niepubl., z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, niepubl., z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, niepubl.), a argumenty przytoczone przez pozwanego nie przekonują do potrzeby formułowania dodatkowych wypowiedzi w tym względzie. Sąd Najwyższy wypowiadał się też wielokrotnie co do tego, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby niedozwolone postanowienie umowne mogło zostać zastąpione innym postanowieniem. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) wskazano, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy – jest to jednak z koniecznych przesłanek - całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 55-56, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 48 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 43-45, teza). *In casu* zaś Sąd Apelacyjny nie miał wątpliwości, że powodowie podjęli świadomą decyzję, iż chcą skorzystać z ochrony konsumenckiej (uznania klauzuli za abuzywną z wynikającymi z tego konsekwencjami dla bytu umowy) i że decyzja ta jest obciążona dużo mniejszym ryzykiem po stronie powodów, niż ryzyko, jakie wiązałoby się z dalszym wykonywaniem spornej umowy kredytu (por. s. 37 uzasadnienia). W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwracano też już uwagę na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) albo art. 358 § 2 k.c. (por. w szczególności wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i tam przywoływane orzecznictwo).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

[ł.n]

